Swingend met de Jazz Night Express naar Berlijn

Achtergrond - 3 juli 2019 - Auteur: Froukje Demant

Wanneer de trein in het avondlicht Amsterdam Centraal uitrijdt, staan op het einde van het perron mensen te zwaaien. Een ouderwetse zakdoek had niet misstaan: hier wordt een klassieker nieuw leven ingeblazen. De Jazz Night Express, die eenmalig van Rotterdam en Amsterdam naar Berlijn rijdt, is niet zomaar een trein, maar een rijdend hotel, chic restaurant en jazzclub ineen.

De laatste reguliere internationale nachttrein reed eind 2016 Nederland uit. Sindsdien moet je eerst naar Düsseldorf reizen om vandaar door de nacht te kunnen treinen. Doodzonde, vond Chris Engelsman, in het dagelijks leven projectmanager bij de Vervoerregio Amsterdam. Hij besloot om zelf, als particulier, het initiatief te nemen de nachttrein weer op de kaart te zetten. De Jazz Night Express moest “de beste nachttrein ooit” worden, met lekker eten en goede muziek. Hij huurde met twee andere vrijwilligers een trein, inclusief locomotief en machinist, en organiseerde de reis. Op 28 en 29 juni reed de Jazz Night Express in 24 uur naar Berlijn en terug.

Aan boord is de sfeer opgewonden-vrolijk: ‘hier moet je zijn, en wij zijn er bij!’ Ruim 300 mensen zijn op het initiatief afgekomen, aangetrokken door de jazz en de romantiek van slapen in een couchette, maar ook om hun steun te uiten voor deze milieuvriendelijke vorm van reizen.

> ‘Het gaat niet om de bestemming, maar om de reis ernaartoe’

Verspreid over de trein zijn drie podia waar reizigers tot laat in de avond luisteren naar musici als Jesse van Ruller en Dorona Alberti. In de bistro met jaren zeventig-interieur wordt een uitgebreid jazz-diner geserveerd. Er is een luchtig debat over de toekomst van de nachttrein, een swingende inleiding van historicus Krijn Thijs over vrije muziek in het gedeelde Berlijn, en een serieuze leesclub met schrijver Arnon Grunberg.

Leesclub met Arnon Grunberg

De leesclub komt tijdens de reis drie keer bij elkaar. Op de heenreis vrijdagavond staat ‘Tirza’ op het programma. Het publiek bestaat, heel stereotiep,

hoofdzakelijk uit vrouwen van middelbare leeftijd. Maar er zijn ook enkele mannen aanwezig, onder wie een verstokte fan met een Grunberg-citaat op de onderarm getatoeëerd. De blonde dame naast mij stelt zich voor als ‘Mathilde’. Ze houdt van zingen, zegt ze.

Het gesprek draait vooral om de vraag wat het hoofdpersonage beweegt om te doen wat hij doet, en in hoeverre hij zelf inzicht heeft in zijn eigen handelen. Leuk aan de aanwezigheid van Grunberg is dat hij de deelnemers geen directe antwoorden biedt, maar eigen interpretaties, alsof hij zelf ook slechts lezer van het boek is. Maar hij geeft wel degelijk weerwoord wanneer hij de lezing van een ander niet deelt, en biedt zo nieuwe gedachtepaadjes over zijn werk.

Na afloop verspreidt het publiek zich weer door de trein: naar de bar, de bistro, of het achterste treinstel, waar onder leiding van DJ Maestro het nachtprogramma is begonnen. In de Jazz Night Express lijkt het cliché te worden geleefd: ‘Het gaat niet om de bestemming, maar om de reis ernaartoe.’

Maar die bestemming dan? Grunberg: “Ik heb wel iets met Berlijn, want mijn ouders kwamen er beiden vandaan. Maar ik ben vooral een groot liefhebber van de nachttrein. Als deze jazztrein naar een andere stad was gereden, was ik ook meegegaan.”

Legere trein

De bestemming komt er inderdaad wat bekaaid vanaf. De trein is slechts enkele uren op zaterdagochtend in Berlijn, en vertrekt aan het begin van de middag

alweer terug naar Nederland. Er is in Berlijn geen programma voor de reizigers, behalve voor de deelnemers van de leesclub. Die verzamelen zich bij de apenrots in de Zoölogische Garten om Grunbergs novelle ‘Het aapje dat geluk pakt’ te bespreken. Het gevolg is dat een groot deel van het publiek een eigen, langer programma in Berlijn heeft bedacht, waardoor de trein op de terugreis aanzienlijk leger is dan op de heenreis.

> Grunbergs leesclub verzamelt zich bij de apenrots in de Zoölogische Garten in Berlijn om zijn novelle ‘Het aapje dat geluk pakt’ te bespreken

Om organisatorische en financiële redenen moest de reis worden ingekort, legt Engelsman uit. “We hadden ook graag Duitse musici aan boord laten optreden. Eigenlijk hebben we een Duitse partner nodig, maar de samenwerking is op deze vrij korte termijn nog niet goed gelukt. We hebben nu wel veel contacten opgedaan, dus hopelijk kunnen we volgend jaar de link met Berlijn optimaliseren.”

Is er toekomst voor de nachttrein? Volgens Engelsman wel: treinreizen is duurzaam, en duurzaam is hot. Met de nachttrein reizen gaat niet snel, maar het is wel efficiënt: je reist terwijl je slaapt en spaart zo een hotelovernachting uit. Het is bovendien een stuk leuker dan een lange autorit of vermoeiende nacht in een te krappe vliegtuigstoel.

In de bar spreek ik de dame aan die naast mij zat tijdens de leesclub: gaat zij op deze reis ook nog zingen? Mathilde Santing grijnst: “Ik ben hier nu alleen om te luisteren. Wie weet, volgend jaar.”

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:
https://duitslandinstituut.nl/artikel/32439/swingend-met-de-jazz-night-express-naar-berlijn